

NORDISKE STUDIER I LEKSIKOGRAFI

Titel:	Hvor finder man <i>finde anvendelse?</i>	
Forfatter:	Frede Boje	
Kilde:	Nordiske Studier i Leksikografi 3, 1995, s. 51-68 Rapport fra Konferanse om leksikografi i Norden, Reykjavík 7.-10. juni 1995	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nsil/issue/archive	

© Nordisk forening for leksikografi

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre Nordiske studier i leksikografi (1-5) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Hvor finder man *finde anvendelse*?¹

Function verb constructions (FVC, Funktionsverbgefüge) / Support verb constructions are very frequently used in Danish and in German, but since the translations are rather unpredictable they should be described precisely in active dictionaries. In the introduction different types of constructions are briefly described. Then the treatment of FVCs with Danish *anvendelse* in dictionaries relevant for Danes translating into German is examined, revealing lacunas and inconsistencies. Results of a contrastive research based on parallel corpora in German and Danish are described, and finally a list of desiderata for a thorough contrastive lexicographic description is proposed.

1 Indledning

1.1 Afgrænsningsproblemer

Funktionsverber (forkortet FV) og **funktionsverbumbonstruktioner** (forkortet FVK), er problematiske på flere måder, specielt med hensyn til afgrænsning. For det første hører de til grænseområdet mellem grammatik og leksikografi. Man kan diskutere, hvad der hører hjemme i en grammatisk beskrivelse, og hvad der hører til i en ordbog. For det andet er de problematiske, fordi der er stærkt delte meninger om, hvad der forstås ved et FV og en FVK. Hvor går grænsen til andre klasser af verber respektive til frie forbindelser, og hvor hører de hjemme i et fraseologisk begrebssystem? En semasiologisk beskrivelse er altså vanskelig. Men onomasiologisk er de lige så problematiske, fordi der bruges forskellige betegnelser for begreber, som er mere eller mindre identiske, fx **funktionsverbum**, **støtverbum** og „**Streckverbum**“.

I denne artikel tages der ikke stilling til, hvilken afgrænsning der bør foretrækkes. I de undersøgelser, der omtales, er inddraget konstruktioner, som af alle eller mange anses for FVK'er, og forhåbentlig kan de bidrage til at give et bedre grundlag for at foretage en afgrænsning. Tilsvarende gælder det for definitioner, at det endnu ikke er lykkedes nogen at give en alment accepteret definition af, hvad en FVK er, og det skal heller ikke forsøges her. Det er næppe muligt at give én enkelt definition, som dækker alt det, som man i almindelighed anser for FVK'er. Derfor gives i det følgende ikke definitioner, men blot beskrivelser af karakteristiske egenskaber ved forskellige typer af FVK'er.

1.2 Formål med arbejdet

Udgangspunktet for mit arbejde er et praktisk behov, nemlig behovet for at skaffe oplysninger, som er tilstrækkelige til at opfylde kravene i to specifikke oversættelsessituationer:

¹Dette arbejde har været muliggjort ved en forskningsbevilling fra Statens Humanistiske Forskningsråd til undersøgelser af de genteknologiske korpora.

(1) maskinoversættelse. (2) „Hinübersetzung“, altså oversættelse *til* fremmedsprog, in casu fra dansk til tysk.

De oplysninger, der skal bruges i en ordbog til maskinoversættelse, skal som bekendt være overordentlig omfattende og eksplicitte, da man ikke kan overlade noget til en ikke-eksisterende sprogfornemmelse.

I ordbøger til „Hinübersetzung“, altså aktive ordbøger, er det bl.a. et problem, hvor stor en del af den nødvendige information man kan give implicit, fx ved henvisning til generelle regler eller ved at lade brugeren udlede informationen af eksempler. Ordbogsforfattere stoler i mange tilfælde i høj grad på brugerens evne til at danne analogier og bruge sin common sense. Min erfaring som lærer i oversættelse siger mig, at hvis ordbogens formuleringer åbner mulighed for falske analogier, så bliver muligheden udnyttet! Jeg vil derfor plædere for, at man gør aktive ordbøger mere eksplicitte, og jeg vil til sidst komme ind på, hvad det indebærer, men i øvrigt ligger hovedvægten på indsamling og bearbejdelse af de relevante oplysninger.

2 Funktionsverber og funktionsverbumbonstruktioner

2.1 Definition / beskrivelse

En FVK består af et verbum og en størrelse, som enten *er* et substantiv eller som *indeholder* et substantiv. Dette substantiv kaldes ofte for **funktionsnomen** (FN).

Det lyder ikke som nogen særlig præcis beskrivelse af fænomenet. Ikke desto mindre er det det eneste, som de fleste, men ikke engang alle, er enige om.² Når man skal karakterisere FVK'er nærmere, begynder uenigheden for alvor. Mange forskere forsøger slet ikke at give en egentlig definition af fænomenet, men opregner blot en række egenskaber, der typisk gælder for konstruktionerne, og indfører samtidig en række forbehold som „in der Regel“, „weitgehend“, „in seltenen Fällen“. Da afgrænsningen ikke er mit hovedanliggende, vil jeg her gøre det samme.

2.1.1 Konstruktionstyper

Når det drejer sig om sprogene dansk-tysk, hører den helt overvejende del af de relevante konstruktioner til to hovedtyper, som her blot kaldes type 1 og 2.³ Type 1 omfatter konstruktioner som *træffe aftale med nogen om noget*, type 2 konstruktioner som *bringe noget i anvendelse*. Desuden er der en mindre gruppe, type 3, som af nogle regnes med til en af hovedtyperne. Som typeeksempel har vi *finde anvendelse*. Herudover findes der et større eller mindre antal yderligere konstruktioner, som man eventuelt kan betragte som FVK, afhængigt af, hvilke egenskaber man anser for at være afgørende kriterier.⁴

²Weinrich (1993:45) regner fx FN for en del af verbet.

³Type 1 og 2 er hovedtyper i den forstand, at de rummer de fleste og de almindeligste konstruktioner og derfor har størst praktisk betydning. Da de imidlertid i forhold til en lingvistisk beskrivelse ikke er overordnet, men sideordnet type 3 og eventuelle yderligere typer, er jeg gået bort fra at kalde dem „hovedtype 1–2“. Når afgrænsningsproblemerne er mere afklaret, bør der selvfølgelig findes en mere „sigende“ terminologi.

⁴Dyhr (1980) opererer fx med fem „Subklassen“ af tyske FVK'er på grundlag af morfosyntaktiske forskelle.

2.1.2 Fællestræk

Fælles for de tre typer er:

1. FN er et abstrakt substantiv, i de fleste tilfælde deverbalt, undertiden deadjektivisk.
2. Verbet har — i konstruktionen — ingen leksikalsk betydning i sædvanlig forstand.
3. Konstruktionens betydning er kompositionel. Dvs. den kan forstås ud fra enkelt-elementernes betydning. Herved adskiller FVK'er sig fra idiomatiske udtryk.
4. Det enkelte FN kan — i en FVK — kun forbindes med et enkelt eller nogle få verber (fra en lukket liste), mens det for de fleste FV's vedkommende er umuligt at opstille en endelig liste over mulige FN'er.

2.1.3 De tre typer

Herudover gælder for den første type (med typeeks.: *træffe aftale med nogen om noget*):

1. FN er direkte objekt på dansk, på tysk akkusativobjekt.
2. Det logiske subjekt for FN er samtidig grammatisk subjekt for verbet. Dette logiske subjekt kan uden for konstruktionen udtrykkes med en genitiv eller et ækvivalerende udtryk (poss. pron. eller præp. forb. med *af*, *von* eller *durch*).
3. Hvis FN har mulighed for at tilknytte andre valensbundne led, er mulighederne de samme i FVK'en og i andre anvendelser.
4. FN kan ofte modificeres med fx adjektiviske attributter. Modifikationsmulighederne kan ikke beskrives generelt, men er leksikalsk betingede, altså afhængige af det enkelte FN.

For den anden type (typeeks.: *bringe noget i anvendelse*) gælder i reglen følgende:

1. FN er styrelse (regimen) for en præposition.
2. Artikelbrugen ligger fast, i de fleste tilfælde er der nul-artikel, eller — på tysk — artiklen er smeltet sammen med præpositionen, typisk til *zum*.
3. FN kan i de fleste tilfælde ikke modificeres, hverken ved foranstillede eller ved efterstillede attributter.⁵
4. Verbet indgår i en kommutationsrække med et eller flere andre verber. Der udtrykkes herved normalt en forskel i aktionsart og/eller kausativitet, men ingen anden betydningsforskel.
5. Konstruktionen er leksikaliseret.

⁵Konstruktioner med *have* eller *være* som FV har normalt ikke denne begrænsning.

2.1.3.1 Type 1

I den franske tradition har man interesseret sig for **constructions à verbe support**, på dansk **støtteverbumbonstruktioner**. Det svarer stort set til det, jeg her har kaldt type 1. Man fokuserer især på substantivernes valensforhold, som indgår i definitionskriterierne.

Man kan altså fx *træffe aftale med nogen om noget*. I FVK'en i (1) har vi *banken* som grammatisk subjekt. Uden for FVK'er udtrykkes denne relation som en subjektiv genitiv som i (2):

- (1) Banken traf aftale med kunden om et lån.
- (2) Man diskuterede, hvilke konsekvenser bankens aftale med kunden om et lån ville få for hans skatteregnskab.

I en hel del tilfælde findes der to eller flere verber, der kan forbindes med det samme FN. Undertiden — men langt sjældnere end ved type 2 — udtrykkes herved en forskel i aktionsart, i øvrigt bruges verberne ofte mere eller mindre synonymt som i nedenstående autentiske eksempler fra korpus med henholdsvis *træffe* og *indgå aftale*:

- (3) AMI er nu kommet så langt i udvikling af en målemetode, at der er *truffet aftale med* en virksomhed *om* at prøve at måle gensplejsede organismer.
- (4) Ifølge forsøgsleder dr. agro B. Bech Andersen er stoffet totalt ufarligt for mennesker, og det er umuligt at spore hormonet i mælken. Al- ligevel har Foulum *indgået en aftale med* Kødbranchens Fællesråd og Danske Mejeriers Fællesorganisation *om* at destruere al mælk og kød fra forsøgsdyrene for at forbrugerne ikke skal frygte, det havner i fri handel.

2.1.3.2 Type 2

I modsætning til den franske tradition er der i den germanistiske tradition nogle forskere, som foretrækker at definere FVK'er på en måde, så type 1 slet ikke hører med til FVK'erne. Deres definition dækker stort set kun det, jeg her kalder type 2. Det gælder især Ingemar Persson (fx 1992) og von Polenz (fx 1987). Som fællesbetegnelse for de forskellige typer foreslår von Polenz (1987:170) **nominaliseringsverbumbonstruktion**.

Ved beskrivelsen af type 2 interesserer man sig især for det, der i den tyske tradition i reglen betegnes som „Aktionsart“. De, der er mere fortrolige med fransk eller engelsk tradition, ville nok tale om „aspekt“. Der er ikke enighed om hverken antal af undertyper eller om terminologien, men fx von Polenz inddeler type 2 i tre undertyper. De to udtrykker henholdsvis **inchoativ** og **durativ** aktionsart, den tredje udtrykker den **kausative** betydning, som altså ikke er en aktionsart, selv om den fx hos Helbig/Buscha (1984:96) regnes med blandt aktionsarterne.

På tysk vil det kausative typisk udtrykkes ved verber som *bringen* og *setzen*, det inchoative fx med *kommen*, det durative med *sein* eller *stehen*, og for fx von Polenz er det en forudsætning for, at man kan tale om en FVK, at den verbale del indgår i en kommutationsrække bestående af mindst to verber, der udtrykker denne forskel i betydning.

Man har således fx:

- (5) in Gang setzen (kausativt) — in Gang kommen (inchoativt) — in Gang / im Gang sein (durativt)
- (6) in Verdacht bringen (kausativt) — in Verdacht kommen (inchoativt) — im Verdacht stehen (durativt)

2.1.3.3 Type 3

Denne type kalder von Polenz (184:174) **Passiv-FVK**. Det drejer sig om udtryk med *finden* og *erfahren* m.m. som fx *Anerkennung finden* og *Erweiterung erfahren*, hvor konstruktionen svarer til en passivkonstruktion af det tilgrundliggende verbum, altså *anerkennen* og *erweitern*.

Jeg medtager her også konstruktioner med *geschehen* eller *erfolgen*, der ligeledes semantisk svarer til en passivkonstruktion.

Hverken *finden* og *erfahren* eller *geschehen* og *erfolgen* passer helt på beskrivelsen af de to hovedtyper. På den anden side spiller de en så stor rolle i oversættelsessammenhæng, at det — uanset hvordan man vil klassificere dem — er vigtigt at give dem en lige så grundlig leksikografisk beskrivelse som hovedtyperne.

3 Leksikografiske beskrivelser

(Stikprøver i ordbøgerne: *finde anvendelse*)

Efter denne meget summariske oversigt over FVK-typerne er det naturligt at undersøge ordbøgerne for at konstatere: Hvor — i ordbøgerne — finder man *finde anvendelse* og de andre FVK'er? Når der blandt grammatikerne er så divergerende opfattelse af, hvorledes man beskriver FV'er og FVK'er, vil det ikke være overraskende, hvis beskrivelserne i ordbøgerne er lige så inkonsekvente og fyldt med huller.

Her skal blot vises resultatet af nogle opslag, som kunne være relevante, hvis man — som dansker — skal oversætte *finde anvendelse* til tysk. Ved samme lejlighed kan vi se på, hvad vi får at vide om andre FVK'er med *anvendelse*, dvs.

bringe i/til anvendelse
komme i/til anvendelse
tage i anvendelse
være i anvendelse

Ved oversættelse af det danske verbum *anvende* kan man næsten altid bruge enten *anwenden* eller *verwenden*, men det er vigtigt, at man vælger det rigtige af dem, da de ikke er synonyme. Tilsvarende gælder for substantiveringerne *Anwendung* og *Verwendung*. Problemet for ordbogsbrugeren er altså dels at blive klar over, at det danske udtryk er polysemt, og så blive sat i stand til at monosemere det polyseme danske udtryk rigtigt, dels at få bekræftet — eller afkræftet — en formodning om, at man på tysk kan bruge en konstruktion med *finden*.

Stikprøverne er taget i tre dansk-tyske, en norsk-tysk og to tysk-tyske ordbøger. De relevante opslag er vist i deres helhed i figur 1, og i det følgende refereres der hertil.

1. Norsk-tysk:

fin'ne^s *Verb* ^{°fann/°fant, °funne/°funnet}
 (1) finden (a-u), entdecken; f- døden, sin død den Tod f-; f- olje Öl f-; let, så skal I f- suchet, so werdet ihr f- (Matth 7,7); jøg f-er ikke det uttrykket i ordboka ich finde den Ausdruck nicht im Wörterbuch; funne saker Fundsachen (2) f-. meinen, dafürhalten

2. Bork:

finde 1. finden* (etw passend; etw Verlorenes; die Lösung; Trost; Ruhe; Aufnahme; keine Gnade; keine Worte; sich A darein f.; Vergnügen/Geschmack an+D f.; Trost in+D f.; e-n Freund an/in e-m f.); 2. auffinden* (e-n Toten/Vermissten); *ikke til at* ~ nicht auffindbar || die Leiche wurde im Kanal geborgen || 3. ausfindig machen (nach langem Suchen e-e Wohnung); 4. (*kende, skønne, anse for*) befinden* (e-n schuldig b.); 5. (= søge) suchen; 6. + *adv/præp*: ~ *for godt* für gut befinden*; *som De -r for godt* wie es Ihnen beliebt; ~ *frem* hervorsuchen; ~ *frem til* aus-

3. Hjorth:

anvendelse (*se anvende*) 1. die Verwendung -/en; 2. die Anwendung -/en;
 □ *bringe i* ~ in Anwendung bringen*; *finde* (*el. få*) ~ *for* für +A Verwendung finden*; *rummet finder* ~ *som bibliotek* der Raum wird als Bibliothek verwendet (*el. gebraucht*).

4. Bork:

anvendelse Verwendung, Anwendung f (A./V. finden*; zur A./V. kommen*); Gebrauch m; (*af tropper*) Einsatz m.

5. Munksgaard:

anvendelse (*if anvende*) Gebrauch m (-e)s; +pl; Verwendung f -; -en; Nutzung f -; (-en); Anwendung f -; -en; Verwertung [-'ver-] f -; -en
 □ *fredelig* ~ *af atomenergi* friedliche Nutzung der Kernenergie; *bringe n. til* ~ *etw. (A) in/zur Anwendung bringen**; *finde* ~ (*på en bestemt situation*) (auf eine bestimmte Situation) Anwendung finden*; *finde* ~ *for n.* für *etw. Verwendung finden**; *have* ~ *for en, n.* für jn, *etw. Verwendung haben**; *det har jeg ingen* ~ *for* dafür habe* ich keine Verwendung; *komme til* ~ zur Anwendung kommen*/gelangen s; *tage n. i* ~ *etw. (A) in Verwendung nehmen**.

6. Norsk-tysk:

***an**'ven'delse -n Anwendung f (på auf); Verwendung, Gebrauch m* (av von *el. gen.*): *loven finner ingen a-* her das Gesetz findet hier keine A-, trifft auf diesen Fall nicht zu; *få a-* for noe(n) für *etw. (j-n) V-* finden; *finne a-* angewandt werden; verwendet werden, V- finden

7. Wahrig:

bilag 1

'fin-den 1 (V. t. 134) 1 zufällig, durch Suchen od. durch Nachdenken auf etwas stoßen, etwas entdecken, erlangen; erhalten, erwerben; der Meinung, Ansicht sein, erachten, halten für, erkennen als 2 ich finde, daß ...; das finde ich auch; ich kann ihn nirgends ~; gute Aufnahme ~ gut aufgenommen werden; wir müssen einen Ausweg, Mittel und Wege ~, damit ...; keine Beachtung ~ nicht beachtet werden; ich finde meine Brille nicht; seine Freude, sein Vergnügen an etwas ~; in ihm habe ich einen zuverlässigen Freund gefunden; (keinen) Gefallen, Geschmack an etwas ~; man findet immer wieder Leute, die ...; ich habe die Lösung gefunden; wir konnten keinen Platz mehr ~; ich kann das Richtige nicht ~; sie kann keine Ruhe ~; den Tod (auf dem Schlachtfeld, bei einem Unfall, in den Wellen) ~ (fig.) umkommen; er versucht, Trost in der Kunst zu ~; er konnte vor Überraschung keine Worte ~ *er war sprachlos*; die richtigen, passenden Worte ~ 3 jmdn. bereit ~, etwas zu tun; etwas falsch, gut, prak-

8. DUW:

6. einer Sache teilhaftig werden: Hilfe, Beifall, Befriedigung f.; (oft als Funktionsverb.) Beachtung, Berücksichtigung, Verwendung f. (*beachtet, berücksichtigt, verwendet werden*).

9. Wahrig:

'An-wen-dung (f. 20) Verwendung, Gebrauch, Umsetzung in die Tat; ~ finden angewendet werden; zur ~ bringen anwenden

Ver-wen-dung (f. 20; unz.) das Verwenden, Gebrauch, Anwendung, Benutzung; dafür werden wir schon noch eine ~ finden; ich habe keine ~ dafür ich kann es nicht gebrauchen

10. DUW:

Anwen-dung, die; -, -en: 1. das Anwenden (1, 2); die A. eines Verfahrens; die A. einer Bestimmung auf einen Fall; *etw. in/zur A. bringen* (Papierdt.: *anwenden*); zur A. kommen/gelangen/A. finden (Papierdt.: *angewendet werden*). 2. (Med.) *therapeutische Maßnahme, bes. im Rahmen einer Kur*;

Verwen-dung, die; -, -en: 1. das Verwenden: keine V. für *etw., jmdn. haben* (*etw., jmdn. nicht gebrauchen können*); V. finden (*verwendet werden*); in V. stehen (österr.; *in Gebrauch sein*); in V. nehmen (österr.; *in Gebrauch nehmen*). 2. (o. Pl.) (geh.) das Sichverwenden (2) für *jmdn., etw.*;

Men skal man nu slå op under *finde* eller under *anvendelse*? Selv hærdede ordbogsbrugere er tit i tvivl, men lad os begynde med at se under *finde* i oversættelsesordbøgerne. Det viser sig, at ingen af de undersøgte ordbøger har medtaget kombinationen med *anvendelse*. Vi ved, at forholdet mellem verbum og FN typisk er 'få til mange', derfor er det rimeligt, at man ikke forsøger en opremsning af de mulige FN, men der er heller ingen af dem, der overhovedet nævner muligheden af at bruge *finde* som FV. Det nærmeste vi kommer, er, at Bork (figur 1: 2) som den eneste blandt de mange ting, man kan *finden*, nævner *Aufnahme*. Ved analogislutning kan brugeren her få bestyrket sin formodning om, at en tilsvarende konstruktion med *finden* + *Anwendung* eller *Verwendung* er mulig, men vished får han ikke.

Vi prøver at slå op under *anvendelse*. Hjorth (figur 1: 3) har

finde (el. få) *anvendelse* for: für +A Verwendung finden.

Samtidig kan man se, at *bringe i anvendelse* hedder in *Anwendung bringen*. Den utrænede bruger vil måske heraf slutte, at det er verberne *finde* / *bringe*, der afgør, om man bruger *Verwendung* eller *Anwendung*. Han vil sikkert slet ikke tænke over, at konstruktionen med *for* / *für* ikke er passivsynonym, men har en helt anden betydning. Sammenlign:

(7) Den nye teknik har fundet anvendelse inden for flere forskningsområder

(8) Syersken har fundet anvendelse for alle resterne

Vi får ingen oplysninger om kombinationerne med *komme*, *tage*, *være*.

Hos Bork (figur 1: 4) finder vi:

anvendelse: Verwendung, Anwendung f (A./V. finden; zur A./V. kommen) [. . .]

Her ser vi begge mulighederne med *finden* anført uden forklaringer, men hvis man ser eksemplerne ved verbet, har man en rimelig chance for at ramme rigtigt. Samtidig får vi *kommen* med de samme to muligheder. Her mangler til gengæld oplysning om kombinationerne med *bringe*, *tage*, *være*.

Munksgaards ordbog er den mest omfattende. Det viser sig også på dette punkt, for her finder vi begge betydninger af *finde anvendelse* (figur 1: 5). Eksemplerne giver en vis hjælp til at vælge rigtigt, men specielt brugen af parentes eller ikke omkring den følgende PP stiller store krav til brugerens evne til at tolke implicit information. Munksgaard har udover *finde* både *bringe*, *komme* og *tage*; her mangler altså kun *være*. Men der er flere problemer, specielt i ækvivalentoplysningerne. Ved *bringe* har man kun medtaget præpositionen *til* og ikke det almindeligere *i*, men som ækvivalent angives *etw. (A) in/zur Anwendung bringen*. Man kan altså ikke her se, at man også kan — og i givet fald skal — bruge *Verwendung*, og man får intet at vide om forholdet mellem *in* og *zur*.

Ved *komme* er situationen næsten parallel: Kun én præposition på dansk, kun *Anwendung* er nævnt som muligt substantiv, og man får ingen hjælp til at vælge mellem *kommen* og *gelangen*. Endelig har vi at *tage n. i anvendelse*. Det er gengivet som *etw. (A) in Verwendung nehmen*, hvilket lyder helt rimeligt for en dansker. Problemet er blot, at det ifølge flere andre ordbøger, bl.a. Duden, er en „österreichische Besonderheit“.

De følgende ordbøger vil jeg ikke kommentere lige så grundigt.

Om den norsk-tyske ordbog (figur 1: 6) vil jeg uden at gå i detaljer blot sige, at den er lige så mangelfuld og inkonsekvent som de danske. Af tysk-tyske ordbøger har jeg her begrænset mig til de to mest udbredte etbindsværker, *Duden Universalwörterbuch* (DUW) og Wahrig.

Når man slår op under *finden* i Wahrig (figur 1:7), finder man, i overensstemmelse med Wahrigs systematik, under punkt 2 en række eksempler med *finden* + substantiv, i alt 15 forskellige, heraf to FVK'er: med *Aufnahme* og *Beachtung*, men hverken *An-* eller *Verwendung*. I DUW finder man under *finden* pkt. 6 (figur 1:8): <oft als Funktionsverb:> *Beachtung, Berücksichtigung, Verwendung f.* — men altså ikke *Anwendung*.

Vi fortsætter med *Anwendung* og *Verwendung*.

I Wahrig (figur 1:9) finder man under *Anwendung* udtrykkene *Anwendung finden* og *zur Anwendung bringen* med parafraiser, men ellers ukommenteret. Under *Verwendung* har Wahrig af relevant kun *Verwendung finden* — uden parafrase. I DUW (figur 1:10) finder man *etw. in/zur Anwendung bringen; zur Anwendung kommen/gelangen/Anwendung finden* — med parafrase, men i stedet for at tale om Funktionsverbgefüge hæfter man her etiketten „Papierdeutsch“ på udtrykkene. *Verwendung finden* står med parafrase, men uden værdiladet etikette, desuden har vi *in Verwendung stehen* og *in Verwendung nehmen* med etiketten *österr.*

Sammenfattende kan vi altså konstatere, at de undersøgte ordbøger i hvert fald ikke har afkræftet vores formodning om, at behandlingen ville være mangelfuld og inkonsekvent. Vi kan desuden konstatere, at det for en rutineret ordbogsbruger er muligt at finde frem til en korrekt oversættelse af *finde anvendelse* ved hjælp af de nævnte ordbøger i passende kombination, men at han kommer i store vanskeligheder, hvis han alene på grundlag af disse værker skal sikre sig, at han får oversat de andre konstruktioner med *anvendelse* korrekt.

Nu er der næppe andre end ordbogsredaktørerne selv, der kan sige, i hvor høj grad den mangelfulde behandling af denne type konstruktioner skyldes, at det materiale, man har haft som grundlag, har været præget af tilfældige huller, eller det skyldes, at redaktøren har ønsket eller været tvunget til at begrænse omfanget og så har foretaget begrænsningen subjektivt efter kriterier, som ikke er umiddelbart gennemskuelige. De forlagstekniske begrænsninger kan man som udenforstående ikke tage stilling til, men risikoen for tilfældige huller og inkonsekvenser kan i hvert fald mindskes, hvis man kan basere arbejdet på undersøgelser af elektroniske korpora.

4 Korpusundersøgelserne

4.1 Gentek-korpus

Gentek-korpus rummer tekster på tre sprog: dansk, tysk og spansk, og er, som en række andre korpora fra de senere år, på rundt regnet en million løbende ord pr. sprog. I mine undersøgelser er inddraget det danske og det tyske korpus. Gentek-korpus har til formål inden for et mere eller mindre tilfældigt valgt emneområde at give materiale til at belyse sproglige forskelle, som hænger sammen med nogle bestemte forskelle i kommunikationssituationen, nemlig forskelle i graden af faglighed. Man taler om kommunikationsniveau og opererer med fire niveauer:⁶

- niv. 1 fagmand til fagmand
- niv. 2 A fagmand til lægmand
- niv. 2 B lægmand til fagmand
- niv. 3 lægmand til lægmand

⁶Gentek-korpus er beskrevet nærmere i Lauridsen/Andersen (1993).

„Fagmand“ skal forstås som én, der har genteknologi som fag, „lægmand“ som én, der ikke har det som fag, uanset hvilket uddannelsesniveau man i øvrigt har. Denne skelnen, som på sin vis er logisk, har nogle konsekvenser, som jeg vil vende tilbage til nedenfor.

4.2 Mine undersøgelser

4.2.1 Inventaret og metoden

Hvilke FV'er og FVK'er har man på tysk og på dansk?

Eftersom der er uenighed om afgrænsningen, kan det ikke undre, at der er stor forskel på, hvilke verber og hvilke konstruktioner de enkelte forskere omtaler, men ud over de teoretisk begrundede forskelle er der også forskelle, der bærer præg af at skyldes tilfældigheder. Man finder ingen steder en oversigt, som gør krav på at være udtømmende — endsige *er* udtømmende. Det gælder også for resultatet af mine undersøgelser.

Min oprindelige hensigt og mit håb var at kunne lave en udtømmende beskrivelse af FVK'er i det foreliggende korpus, men selv med denne kraftige begrænsning er det ikke tilfældet. Eftersom der ikke fandtes en samlet liste over FV'er, har jeg arbejdet eklektisk. Ved at sammenholde en række beskrivelser har jeg forsøgt at opstille en liste, der så at sige udgør foreningsmængden af de verber og konstruktioner, som nævnes af andre. Listen er så suppleret med, hvad jeg stødte på under arbejdet med korpus eller ved læsning i øvrigt.

Kort fortalt har arbejdets første fase derefter hovedsagelig bestået i ved hjælp af et konkordansprogram at undersøge de potentielle FV'ers kontekst for at fastslå, om de rent faktisk forekom som FV og i givet fald i hvilke konstruktioner. Derefter har jeg vendt søgeretningen og taget udgangspunkt i FN'erne, dels dem, der i forvejen stod på min liste, dels dem, der blev fundet med udgangspunkt i verberne. For den første gruppes vedkommende drejede det sig — ligesom ved verberne — om at konstatere, om de overhovedet forekom i FVK'er og i givet fald i hvilke konstruktioner. For den anden gruppes vedkommende var første spørgsmål jo allerede besvaret positivt, så her drejede det sig om at finde ud af, om de indgik i konstruktioner med andre FV'er end det først fundne.

For det danske korpus' vedkommende har metoden været nøjagtig den samme, men udgangspunktet har været ret forskelligt. Der har hidtil været skrevet meget lidt om danske funktionsverber.⁷ Den startliste, jeg kunne opstille på det grundlag, var derfor væsentligt mere sparsom end den tyske, så den måtte i højere grad bygge på, hvad jeg selv kunne komme i tanker om, selvfølgelig stærkt inspireret af den tyske liste.

4.2.2 Undersøgelsesresultater

4.2.2.1 Generelt

Det har tidsmæssigt ikke været muligt at gennemføre en undersøgelse af samtlige de verber og substantiver, som efter de nævnte principper skulle undersøges. For nogle af verberne og for de fleste af substantiverne gælder det, at undersøgelsen er ret tidkrævende, og at udbyttet i forhold hertil er pauvert. At finde et nyt relevant eksempel er næsten som at finde en nål i en høstak. Mine forventninger om at finde en række nye FV'er og konstruktionstyper er ikke blevet indfriet. Jeg har selvfølgelig i korpus fundet mange eksempler på FVK'er, som jeg

⁷Se i litteraturlisten under Boje, Dyhr, Feil, Hansen og Nøhr Pedersen.

ikke har fundet i litteraturen om FVK'er, men det har hovedsagelig været nye kombinationer med de mest produktive FV'er som *bringen* og *erfolgen* samt *foretage*.

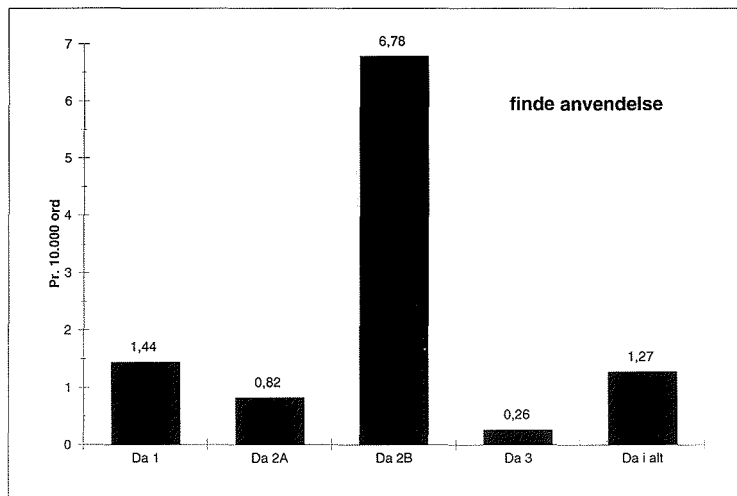
Jeg har derfor valgt at koncentrere mig om to aspekter. Dels har jeg især beskæftiget mig med de konstruktioner, der ser ud til at være af særlig interesse i kontrastiv sammenhæng, og dels har jeg gjort nogle statistiske iagttagelser, som Gentek-korpusets særlige sammensætning giver mulighed for.

4.2.2.2 Statistiske undersøgelser

Hermed kommer jeg ind på den anden betydning af artiklens titel: Hvor — i korpus — finder man *finde anvendelse*?

Det er vist en almindelig opfattelse, at nominalstil generelt og dermed også FVK'er specielt er stiltræk, som er særlig udpræget i fagsprog, og det giver Gentek-korpus en udmærket mulighed for at undersøge. Nedenfor vises nogle diagrammer med resultater fra denne type undersøgelser. Det drejer sig om udtrykket *finde anvendelse* og dermed beslægtede udtryk. Da de fire kommunikationsniveauer ikke er ligeligt repræsenteret, er en fordeling af forekomsterne i absolutte tal misvisende. Fordelingen er derfor i det følgende omregnet til antal forekomster pr. 10.000 ord, altså en procentfordeling.⁸

I Gentek-korpus er der i alt 127 forekomster af udtrykket *finde anvendelse*, og deres fordeling ses i fig. 2.

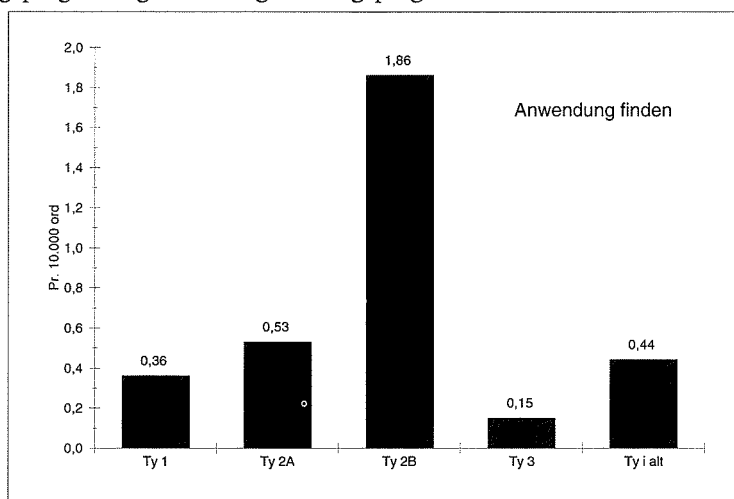
Figur 2.

Hvis vi et øjeblik „glemmer“ niv. 2B og ser på de tre andre, ser fordelingen meget fornuftig ud. På niv. 2A, som man lidt forenklet kunne kalde halvfagligt, bruges konstruktionen godt tre gange så hyppigt som mellem lægfolk, og på det helt faglige niveau næsten seks gange så hyppigt. Det er i smukkeste overensstemmelse med, hvad man ville forvente. Men niv. 2B ser umiddelbart helt forkert ud. Hvorfor skulle lægfolk bruge konstruktionen 26 gange

⁸En oversigt i tabelform over de i det følgende behandlede forekomster, dels i absolutte tal, dels i procent, ses i bilaget.

så tit, når de skriver til fagfolk, som når de skriver til hinanden? Det er selvfølgelig ikke sådan, det hænger sammen. Grunden er, at de tekster, der hører til niv. 2B, alle er skrevet af fagfolk, blot en anden slags, nemlig af jurister. Det ville føre for vidt at redegøre for grunden til det her, men det betyder, at vi i niv. 2B har juridisk fagsprog, og det vil igen sige, at Gentek-korpus bl.a. giver mulighed for at sammenligne noget, som ikke er fagsprog (niv. 3), med to forskellige fagsprog (niv. 1 og niv. 2B).

Vi kan altså se, at det danske udtryk *finde anvendelse* er mange gange almindeligere i juridisk fagsprog end i genteknologernes fagsprog.

Figur 3.

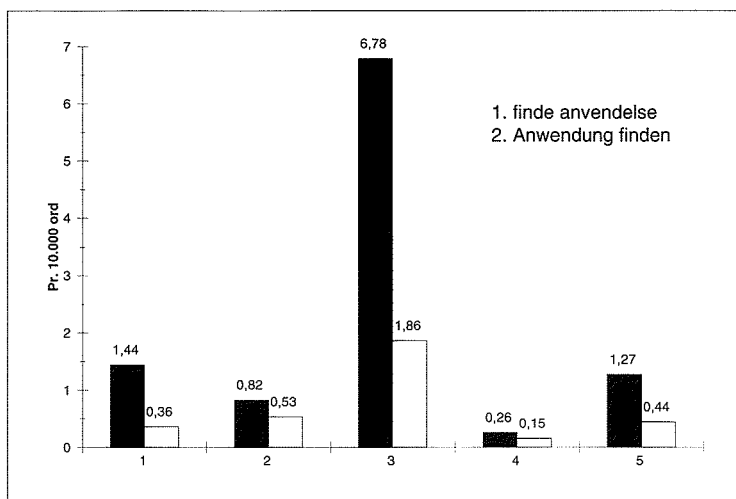
I fig. 3 ses fordelingen af de 44 eksempler på det tyske *Anwendung finden*. Vi ser her en fordeling, som minder meget om den danske, specielt ses, at det juridiske rager meget højere op end de andre. Alligevel er der forskelle, og dem ser vi tydeligst, hvis vi sammenligner fordelingen på dansk og tysk, som det er vist i fig. 4.

Vi konstaterer, at *Anwendung finden* ikke er nær så hyppigt som *finde anvendelse*, at forskellen mellem niveauerne ikke er nær så stor som på dansk, og endelig, at der er færre forekomster på niv. 1 end på niv. 2A.

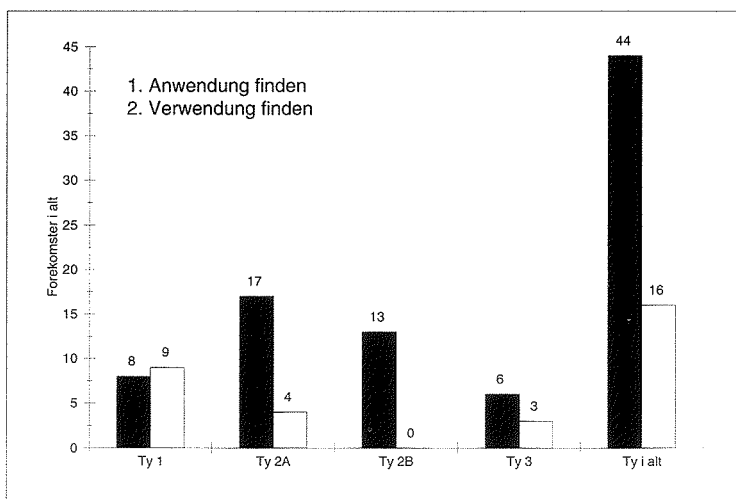
Nu ved vi, at *finde anvendelse* også svarer til *Verwendung finden*, og det kunne måske være forklaringen på forskellen til dansk. Derfor har jeg sammenlignet forekomsterne af *Anwendung finden* og *Verwendung finden*, og resultatet ses i fig. 5 (i absolutte tal). Det ændrer ikke noget særligt i det samlede billede. Det mest bemærkelsesværdige er, at man i de juridiske tekster ikke finder et eneste eksempel på *Verwendung finden*, mens der hos genteknologerne er en lille overvægt af eksempler på *Verwendung finden*.

I begyndelsen af artiklen blev det nævnt, at udtrykket *finde anvendelse* er mere eller mindre synonymt med passiven *anvendes*. Derfor er det nærliggende at sammenligne de to udtryk.

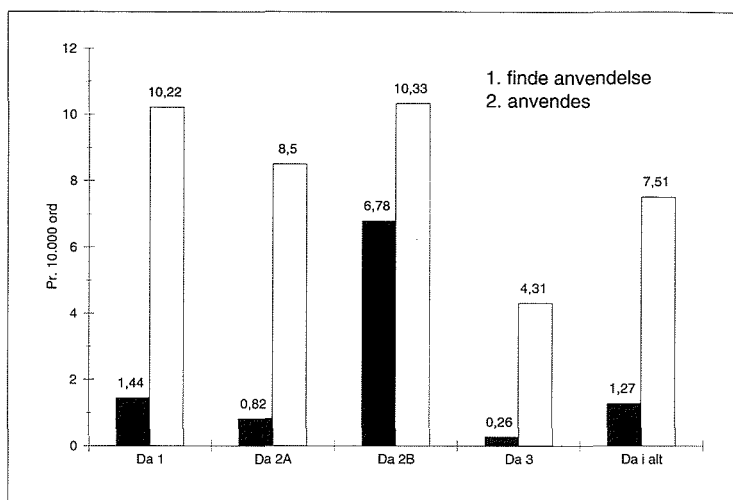
I fig. 6 ses, at ved passivkonstruktionen er forskellen på niveauerne ikke nær så stor som ved FVK'en, specielt er der her ikke nogen forskel på de to fagsprog, og vi ser, at passiven er meget almindeligere end FVK'en. Selv hos juristerne finder man endnu flere passiver end FVK'er.

Figur 4.

Figur 5.

Figur 6.

Hvad kan man nu som leksikograf bruge disse statistiske oplysninger til?

For det første kan de understrege vigtigheden af, at man i ordbøgerne sørger for at medtage en type konstruktioner, som er almindelige i videnskabelige tekster. For det andet viser de også, at forskellen mellem forskellige fagsprog ikke kun er et spørgsmål om fagtermer i snæver forstand.

Nu kunne man ud fra det, vi her har set, være fristet til at slutte, at FVK'er åbenbart er særlig karakteristiske for det juridiske fagsprog. Jeg har tidligere vist, at det fx gælder for konstruktioner med det danske FV *foretage* (Boje 1993:116f.). Men desværre er det mere kompliceret end som så. Det fremgår af det sidste statistik-diagram, fig. 7.

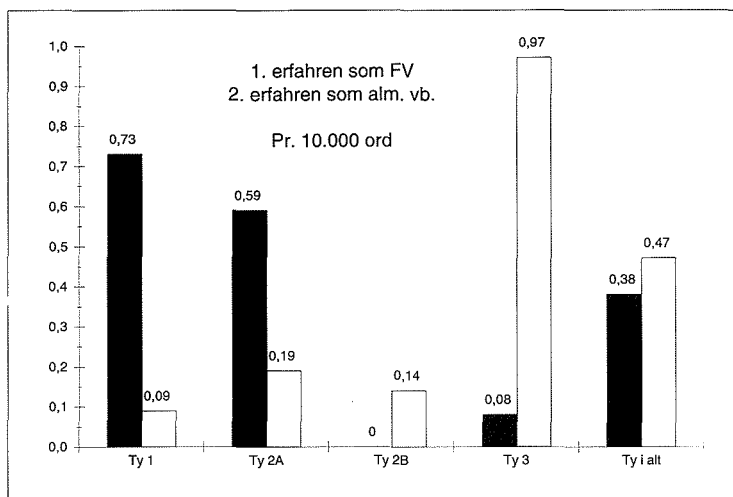
Det tyske verbum *erfahren* kan — i modsætning til det danske *erfare* — også bruges som et passiv-synonymt FV, og hvis vi ligesom ved *finde anvendelse* først nøjes med at se på niv. 1, 2A og 3, finder vi en fordeling af FV og alm. verbum, der nogenlunde svarer til, hvad man kunne forvente.

Igen er det juristerne, der står for overraskelsen. I de juridiske tekster er der ikke ét eneste eksempel på *erfahren* som FV. Jeg vil afstå fra at forsøge en forklaring, men blot sige, at det understreger nødvendigheden af at se differentieret på fagsprog.

4.2.2.3 Kontrastive undersøgelser

4.2.2.3.1 Baggrund

Der er en høj grad af parallelitet mellem de FVK'er, der bruges på tysk, og dem, der bruges på dansk. Da samtidig FVK'er, som beskrevet i indledningen, er kompositionelt forståelige, vil det i en passiv ordbog ikke være nødvendigt at gøre noget særligt ud af dem. Men da paralleliteten er langt fra de 100%, er sagen ikke nær så enkel i en aktiv ordbog.

Figur 7.

Ingemar Persson (1992) gør sig til talsmand for den opfattelse, at man skal give en grundig beskrivelse af konstruktionstyperne under de pågældende FV'er, men at det for de fleste substantiver er overflødig at angive mulighederne for dannelse af FVK. Nu beskæftiger Persson sig ganske vist kun med konstruktionerne med *bringen* og *kommen*, men selv her kan jeg ikke give ham ret. Jo, nok i, at der skal gives en generel og eksemplificeret beskrivelse ved verberne, men ikke i, at det er overflødig at give oplysningerne ved substantiverne.

For ordbøger til maskinoversættelse er det under alle omstændigheder forkert, for de skal have alle oplysninger eksplicit, men selv hvis vi kun tænker på den menneskelige oversætter og i første omgang begrænser os til FVK type 2, vil vi på den måde ikke kunne undgå fejlversættelser. Sagen er jo, at reglerne ikke er faste regler, men beskrivelser af dannelsesmønstre, der bruges tit, men netop ikke 100%. Der er tale om idiosynkratiske begrænsninger, som man i reglen ikke skænker en tanke, før man oplever, at en udlænding overtræder dem.

Hvis man fx til at udtrykke kausativitet altid kunne bruge *bringen*, eller i det mindste altid, når man på dansk i den tilsvarende konstruktion bruger *bringe*, og så kunne bruge *setzen*, når vi på dansk bruger *sætte*, så var problemet til at overse. Men det er ikke tilfældet. Se fx på eks. 6, som er taget fra Persson. Medmindre man vælger friere omskrivninger, bliver det på dansk til:

(6a) *sætte under mistanke — komme under mistanke — være under mistanke*

En dansker ville altså umiddelbart forvente, at den kausative FVK på tysk skulle hedde **unter Verdacht setzen*.

Persson udtaler sig slet ikke om type 1, men dér gælder det i endnu højere grad, at valget af FV på L2 er uforudsigeligt ud fra verbet på L1.

4.2.2.3.2 Egne undersøgelser

Dette er baggrunden for, at jeg især har interesseret mig for de konstruktioner, hvor jeg vidste eller formodede, at der ville være problemer med at vælge rigtigt ved „Hinübersetzung“.

Tag fx det danske verbum *foretage*. Det er langt det almindeligste FV i forbindelse med type 1. På tysk har vi tilsvarende verbet *vornehmen*, som i de fleste tilfælde er en rimelig oversættelse af *foretage* — men netop ikke altid. I en hel del tilfælde skal eller kan man bruge *unternehmen*, og selv om man har regler, som giver et fingerpeg om, hvad man skal vælge, er det ikke sikre regler, og man kan næppe blot opstille en liste over substantiver, der forbindes med *unternehmen*. En sammenligning af eksemplerne i korpus med *vornehmen* og *unternehmen* viser fx, at flere substantiver optræder med begge verber, i nogle tilfælde med en betydningsnuance, i andre tilfælde tilsyneladende uden betydningsforskel.

Noget tilsvarende gælder, når man skal oversætte det danske *komme*. I de fleste tilfælde er *kommen* en udmærket løsning, men korpus viser også eksempler, hvor det samme substantiv forbindes med både *kommen* og *geraten*, *kommen* og *gelangen* eller *geraten* og *gelangen*. Derimod er der intet substantiv, som i korpus forbindes med alle tre verber. Også her kan der gives tendens-regler, men hverken sikre regler eller udtømmende lister.

Som sidste eksempel kan jeg nævne oversættelsen af dansk *sætte* til tysk *setzen* eller *versetzen*, som heller ikke kan klares med enkle regler eller lister. Og så har jeg endda — bortset fra eksempel (6a) med *in Verdacht bringen* — ikke omtalt de tilfælde, hvor man på tysk skal vælge et FV som ikke minder om det danske, eller hvor man ved oversættelsen slet ikke kan bruge et FV. Jeg har heller ikke her kunnet komme ind på forskelle i artikelbrug eller i muligheder for modifikation.

Desværre kan jeg endnu ikke fremlægge færdige resultater, og når undersøgelserne er afsluttet, kan resultaterne højst kaldes endelige set i relation til Gentek-korpus, ikke set i relation til de pågældende konstruktioner generelt. Men selv med et væsentligt større korpus som baggrund vil det givetvis være nødvendigt at supplere med informanttests, før man med rimelig sikkerhed kan beskrive de acceptable variationsmuligheder.

5 Konsekvenser for ordbogsarbejdet

Det er forhåbentlig fremgået af det foregående, at hvis man vil sikre sig, at en oversætter ved hjælp af den bedste grammatik, der kan opdrives, plus en ordbog skal kunne producere alle korrekte og kun korrekte FVK'er, skal ordbogen indeholde flere oplysninger end nogen i øjeblikket eksisterende ordbog. Man er i så fald efter min mening nødt til for hvert substantiv, der kan indgå i en FVK, at have oplysninger om i hvert fald:

- (1) hvilket / hvilke FV kan bruges
- (2) hvilken betydningsforskel er forbundet hermed, fx aktionsart, stillag
- (3) hvilken / hvilke præpositioner kan bruges (fx *in* / *zu*) — og med hvilken forskel.
- (4) hvordan er artikelbrugen
- (5) hvilke valensbundne led kan tilknyttes
- (6) hvilke modificerende led er mulige (ingen / fra lukket liste / fra semantisk begrænset liste / frit)

Disse punkter er ikke lige relevante for alle tre konstruktionstyper. Fx er (4)–(6) især vigtige for type 1, mens (2)–(3) især har betydning for type 2.

De praktisk arbejdende ordbogsforfattere vil sikkert nu sige, at det forslag er aldeles urealistisk: en ordbog, som skulle opfylde alle disse krav, er umulig at lave, umulig at sælge og umulig at bruge, og det har de ganske ret i — i hvert fald hvis man tænker på traditionelle papirbaserede ordbøger.

Mit forslag er tænkt som den ideale fordring, men samtidig mener jeg alvorligt, at alle disse oplysninger burde stå til rådighed i hvert fald for ordbogsforfatterne, som så kunne foretage en afvejning af behov og muligheder, men helst også for „krævende“ brugere.

For mig er det vigtigste i første omgang, at så mange som muligt af disse oplysninger bliver indsamlet og registreret i et fastlagt maskinlæsbart format.

Jeg tror ikke, at vi skal ret langt ind i det næste årtusinde, før de elektroniske ordbøger til mennesker har nået et stade, så man kan lagre alle relevante oplysninger i pladsbesparende formalismer og hente dem frem i en brugervenlig form — på skærm eller papir — på en måde, så brugeren selv bestemmer, hvilke oplysningstyper han vil have præsenteret, og hvordan, altså bl.a. med hvilken detaljeringsgrad.

Jeg tror med andre ord ikke, at det vil vare længe, før alle disse oplysninger vil kunne *finde anvendelse!*

Litteratur

Ordbøger

- Bork = Egon Bork 1990: *Dansk-tysk Ordbog*. (Gyldendals Røde Ordbøger) 9. udg., 4. opl. København: Gyldendal.
- DUW = *Duden Deutsches Universalwörterbuch* 1989, hrsg. von . . . Günther Drosdowski. 2. Aufl. Mannheim: Dudenverlag.
- Hjorth = Grethe Hjorth 1993: *Dansk-Tysk Ordbog. Undervisning*. (Gyldendals Røde Ordbøger) 1. udg. København: Gyldendal.
- Munksgaard = Henrik Bergstrøm-Nielsen/Henrik Lange/Henry Verner Larsen 1991: *Dansk-tysk ordbog*. (Munksgaards store ordbøger) 1. udg. København: Munksgaard.
- Norsk-tysk = Tom Hustad 1979/1984: *Stor Norsk Tysk Ordbok*, Studentutgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Wahrig = Gerhard Wahrig 1986/91: *Deutsches Wörterbuch*. Neuausgabe 1986 = Jubiläumsausgabe. Gütersloh: Bertelsmann Lexikon Verlag.

Anden litteratur

- Boje, Frede 1993: Funktionsverboms-konstruktioner i dansk og tysk. I: Gert Engel (red.): *Proceedings af seminar om korpuslingvistik i fagsprogsforskningen*. Hindsgavl Slot nov. 1992, 104–121.
- Boje, Frede/Anna Braasch 1992: Hvad får man skudt i skoene? Flerordsenheder i aktive ordbøger for mennesker og maskiner. I: R. V. Fjeld (udg.): *Nordiske studier i leksikografi*. Rapport fra Konferanse om leksikografi i Norden 28.–31. maj 1991. Oslo: Nordisk Forening for Leksikografi, 483–500.
- Boje, Frede/Susanne Nøhr Pedersen 1989: *NPs with predicative nouns as heads*. Intern EUROTRA-rapport. København.

- Dyhr, Mogens 1980: Zur Beschreibung von Funktionsverbgefügen. I: *Festschrift für Gunnar Bech*. Kopenhagener Beiträge zur Germanistischen Linguistik, Sonderband 1. København: Institut for germansk filologi, Københavns universitet, 105–122.
- Feil, Ruth 1994: Undersøgelse af danske funktionsverber. I: *Udforskning af dansk ordforråd og grammatik*. UDOG. Rapport nr. 2. København: Center for Sprogteknologi, 127–136.
- Hansen, Gyde 1986: *Kontrastive Analyse des Artikelgebrauchs im Dänischen und Deutschen*. København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck.
- Helbig, Gerhard/Joachim Buscha 1984: *Deutsche Grammatik*. 8. Aufl. Leipzig: VEB Verlag Enzyklopädie Leipzig.
- Lauridsen, Ole/Ingrid Skytte Andersen 1993: *Rapport over oprettelsen af et dansk og et tysk maskinlæsbart tekstkorpus inden for området genteknik 1989*. ARK nr. 66. København: Det erhvervsproglige Fakultet, Handelshøjskolen i København.
- Lauridsen, Ole/Theis Riiber/Henning Søndergaard 1991: Erstellung eines dänischen und eines deutschen Textkorpus — Fachsprache Gentechnik. I: *HERMES, Tidsskrift for Sprogforskning nr. 6*, 125–137.
- Nøhr Pedersen, Susanne 1990: The Treatment of Support Verbs and Predicative Nouns in Danish. I: Jörgen Pind/Eiríkur Rögnvaldsson (ed.): *Papers from the Seventh Scandinavian Conference of Computational Linguistics, Reykjavík 1989*. Reykjavík: Institute of Lexicography/Institute of Linguistics, 208–217.
- Nøhr Pedersen, Susanne 1992: Frozen Expressions in Danish and French. I: Steen Jansen & al. (eds.): *Computational Approaches to Text Understanding*. København: Museum Tusulanum Press, 75–88.
- Nøhr Pedersen, Susanne/Frede Boje/Henrik Selsøe Sørensen 1989: *On Support Verb Constructions in Danish*. Intern EUROTRA-rapport. København.
- Nøhr Pedersen, Susanne/Sabine Kirchmeier-Andersen 1991: Contrastive Linguistics in EUROTRA. I: Karen M. Lauridsen/Ole Lauridsen (eds.): *Papers from the CL-Symposium at The Aarhus School of Business 28–30 August 1989*. Århus: Det Erhvervsproglige Fakultet, Handelshøjskolen i Århus, 155–186.
- Persson, Ingemar 1992: Das kausative Funktionsverbgefüge (FVG) und dessen Darstellung in der Grammatik und im Wörterbuch. I: *Deutsche Sprache 2/1992*, 153–171.
- v. Polenz, Peter 1963: Funktionsverben im heutigen Deutsch. *Sprache in der rationalisierten Welt*. Wirkendes Wort Beiheft 5. Düsseldorf.
- v. Polenz, Peter 1987: Funktionsverben, Funktionsverbgefüge und Verwandtes. Vorschläge zur satz-semantischen Lexikographie. I: *Zeitschrift für Germanistische Lexikographie* 15, 169–189.
- Seelbach, Dieter 1990: Zur Entwicklung von bilingualen Mehrwortlexika Frz-Dtsch: Stützverbkonstruktionen und adverbiale Ausdrücke. I: Burkhard Schaefer/Burghard Rieger (udg.): *Lexikon und Lexikographie*. Sprache und Computer Bd. 11. Hildesheim: Georg Olms Verlag, 179–207.
- Weinrich, Harald 1993: *Textgrammatik der deutschen Sprache*. Mannheim/Leipzig/Wien/Zürich: Dudenverlag.

	Niv. 1	Niv. 2A	Niv 2B	Niv 3	I alt
Excerpter, danske	65	189	15	254	523
Excerpter, tyske	87	114	7	208	416
Tekstord i procent (dansk)	18	38	9	35	100
Tekstord i procent (tysk)	22	32	7	39	100
anvendelse, finde (abs.)	26	31	61	9	127
anvendelse, finde (rel.)	1,44	0,82	6,78	0,26	1,27
Anwendung finden (abs.)	8	17	13	6	44
Anwendung finden (rel.)	0,36	0,53	1,86	0,15	0,44
Verwendung finden (abs.)	9	4	0	3	16
Verwendung finden (rel.)	0,41	0,13	0	0,08	0,16
Anw. + Verw. finden (abs.)	17	21	13	9	60
Anw. + Verw. finden (rel.)	0,77	0,66	1,86	0,23	0,6
anvendes (abs.)	184	323	93	151	751
anvendes (rel.)	10,22	8,5	10,33	4,31	7,51
erfahren FV (abs.)	16	19	0	3	38
erfahren FV (rel.)	0,73	0,59	0	0,08	0,38
erfahren (alm.) (abs.)	2	6	1	38	47
erfahren (alm.) (rel.)	0,09	0,19	0,14	0,97	0,47

Bilag.